

द्वितीय पत्र : सेवा सम्बन्धी (संसदीय अभ्यास र संसद सेवा)

१. **संवैधानिक विकासक्रम र संविधान सभा**
  - १.१. नेपालको संवैधानिक विकासक्रम र नेपालको वर्तमान संविधान
  - १.२. प्रतिनिधि सभा घोषणापत्र, २०६३
  - १.३. संविधान सभा र संविधान निर्माण: अवधारणा र विभिन्न मुलुकको अनुभव
  - १.४. नेपालमा संविधान सभाको इतिहास र यसको अभ्यास
२. **राज्य संचालनका विधिहरू र संसदको भूमिका**
  - २.१. सार्वजनिक नीति निर्माणमा संसदको भूमिका
  - २.२. संसदीय सुनुवाई (Parliamentary Hearing)
  - २.३. निर्वाचन पद्धती (Electoral System): पहिलो हुने, समानुपातिक, पूर्ण समानुपातिक तथा मिश्रित
  - २.४. ऐन, नियम र नीति तथा यसको कार्यान्वयन: प्रतिनिधि सभा तथा राष्ट्रिय सभा नियमावली, संघीय संसदको संयुक्त बैठक र संयुक्त समिति (कार्यसंचालन) नियमावली, व्यवस्थापिका संसद सचिवालय तथा पदाधिकारीहरूको पारिश्रमिक, सेवाको शर्त र सुविधा सम्बन्धी सम्बन्धी ऐन, नियम र कार्यविधिहरू
  - २.५. नेपालको सन्दर्भमा सार्वभौमसत्ता: सिद्धान्त, प्रयोग र औचित्य
३. **प्रतिनिधि सभा, राष्ट्रिय सभा तथा संघीय संसद सचिवालय**
  - ३.१. प्रतिनिधि सभाको संरचना, कार्यप्रणाली र गतिविधिहरू
  - ३.२. राष्ट्रिय सभाको संरचना, कार्यप्रणाली र गतिविधिहरू
  - ३.३. संघीय संसदको संयुक्त बैठक, यसको संरचना र कार्यप्रक्रिया
  - ३.४. दुई सदनमात्मक व्यवस्थापिकामा एक अर्का बीच अन्तरसम्बन्ध
  - ३.५. संघीय संसद सचिवालयको भूमिका
  - ३.६. संघीय संसद सचिवालयको संगठन र व्यवस्थापन संरचना
  - ३.७. सचिवालयको काम, कर्तव्य र अधिकार
  - ३.८. समिति सचिवालय र यसको भूमिका
४. **संसद र संसदीय समितिको भूमिका तथा संसदीय अध्ययन र अनुसन्धान**
  - ४.१. संसदीय व्यवस्थाको अवधारणा, पद्धति र विकासक्रम
  - ४.२. विभिन्न देशका संसदीय अभ्यासहरूको तुलनात्मक अध्ययन: राष्ट्रपति पद्धति, प्रधानमन्त्री पद्धति र मिश्रित पद्धति तथा संघीय संसदीय पद्धति
  - ४.३. संसदीय समिति पद्धतीको विकासक्रम, कार्यक्षेत्र, सुशासनकालागि समितिले दिने गरेका निर्देशन र राय सुझावको प्रभावकारिता
  - ४.४. कानून निर्माणमा संसदीय प्रक्रिया, संसदीय व्यवस्थाको अवधारणा, औचित्य रप्रभाव
  - ४.५. संसदीय प्रश्नोत्तर, संक्षिप्त/सम्पूर्ण विवरणको औचित्य र रुलिंग (Ruling)
  - ४.६. संसदीय निगरानी तथा सरकारी आश्वासन र यसको कार्यान्वयन
  - ४.७. संसदीय अध्ययन, अनुसन्धान तथा सुधारका कार्यक्रमहरू

लोक सेवा आयोग
नेपाल संसद सेवा, सामान्य प्रशासन समूह, राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणी, उपसचिव वा सो सरह पदको खुला र
आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको लागि पाठ्यक्रम

- ४.७.१. संसदीय अध्ययन र अनुसन्धान, पुस्तकालय व्यवस्थापन र अभिलेखिकरण
- ४.७.२. विधायिकी सम्परीक्षण (Post Legislative Scrutiny) र प्रत्यायोजित व्यवस्थापन
- ४.७.३. अनुसन्धान संस्कृति (Culture of Inquiry) तथा संसद-प्राज्ञिक (Parliament-Academia) सम्बन्ध
- ४.७.४. प्रतिवेदन मस्यौदा, प्रकाशन तथा सूचना सम्प्रेषणमा सचिवालयको भूमिका
- ४.७.५. सार्वजनिक सुनुवाई तथा संसद नागरिक सम्बन्ध
- ४.८. **E- Parliament तथा संसदीय अभ्यासमा सूचनाप्रविधिको प्रयोग**
  - ४.८.१. संसदीय गतिविधिको Digitization र सूचना प्रविधिको उपयोग
  - ४.८.२. संसदीय कारवाहीमा संचार जगत संगको अन्तरसम्बन्ध र प्रभाव
  - ४.८.३. संसदीय रिपोर्टिंग, संसदीय सूचना संकलन, विश्लेषण र सम्प्रेषण
  - ४.८.४. उजुरी र गुनासो व्यवस्थापन
- ५. **सभा, समिति, दल व्यवस्थापन तथा अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध**
  - ५.१. **सभा, समितिको व्यवस्थापन**
    - ५.१.१. सभा संचालनमा संसदीय विधि र अभ्यास
    - ५.१.२. समिति संचालन, कार्यसूची निर्माण र निर्णय लेखन
    - ५.१.३. प्रतिवेदन लेखन र सूचना सम्प्रेषण
    - ५.१.४. संसदीय आचरण, बाझिने स्वार्थ (Conflict of Interest), छलफल र निरुपण
  - ५.२. **दल व्यवस्थापन**
    - ५.२.१. संसदीय दलको कार्यालय तथा पिजनहोल (Pigeon Hole) को व्यवस्थापन
    - ५.२.२. संचार सम्पर्क, दल समन्वय र बैठक व्यवस्थापन
    - ५.२.३. संसदीय सेवा सुविधा व्यवस्थापन
  - ५.३. **अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध**
    - ५.३.१. अन्तर व्यवस्थापिका संघ (Inter Parliamentary Union) र एसियाली व्यवस्थापिका संगठन (Asian Parliamentary Association) सम्बन्धी जानकारी
    - ५.३.२. सार्क मुलुकका सभामुख र सांसदहरूको क्षेत्रीय संगठन सम्बन्धी जानकारी
    - ५.३.३. संसदीय मैत्री समूह र संसदीय सम्बन्ध विस्तार
    - ५.३.४. संसदीय कूटनीति (Parliamentary Diplomacy)
    - ५.३.५. पेरिस (Paris) सिद्धान्त र मानवअधिकार सम्बन्धी विश्वव्यापी घोषणापत्र
    - ५.३.६. अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि, सम्झौता र महासन्धिहरूको अनुमोदनमा संसदको भूमिका